

Předmluva

Je obecně radostné psát předmluvy ke knihám svých žáků – nikdy nevíme dopředu, kdo z nich se stane jednou z opor oboru v rámci své země a kdo fádním úředníkem či pracovníkem reklamní agentury. Takto jsem to také netušil, když můj pozdější doktorand Karel Stibral přišel v roce 1991 poprvé na mou přednášku o přírodní estetice, pojatou v podstatě portmannovsky. Nekatastrofická spolupráce univerzitních učitelů a jejich žáků vychází z vhodné kombinace podobnosti založení a zájmů a určité míry rozdílnosti. V opačném případě dochází časem k úplné divergenci témat (a nezřídka i bušení pěstmi do stolu), což je ještě ten lepší z obou katastrofických scénářů – ten horší spočívá v tom, že se vypěstuje bledší a unylejší kopie „mistra“, cosi jako druhý odvar ze sáčku baleného čaje. Tato procedura, která se má většinou za zdárný odchov intelektuálních potomků, vede, pokud se vícekrát opakuje, k vyprázdnění a zjalovění příslušného akru akademické půdy. Proto je pro mne velkou radostí pročítat si Stibralovu knihu, neboť právě toto není onen případ a její autor se v ní svébytným a originálním způsobem obírá vývojem estetického vztahování evropských i dálnévýchodních lidí k živé přírodě v detailech i celku. Kniha je o to zajímavější, že autor má hojné zkušenosti s vlastní uměleckou tvorbou, převážně kreslířskou, a vztahování se k živé přírodě zná i jinak než z teoretických ohlasů. I jeho angažmá v oblasti ochrany přírody je toho významným doprovodným jevem.

Estetika je vedle etiky jedním z nejošemetnějších oborů filozoficky zabarvených disciplín vůbec – zdálo by se, že nauky

o tom, co je krásné, respektive dobré, jsou tím pro člověka vůbec nejpodstatnějším. Je tomu zajisté skutečně tak, ale tato okolnost je zároveň velmi komplikuje a činí za určitých okolností sudem prachu, pokud ne pod celou společností, tedy pod intelektuální obcí jistě. Přírodní estetika, ať už ve svých učebních nebo i zlidovělých formách, je zcela mimořádně důležitá i pro ryze praktické zacházení s krajinou a živými tvory. Právě neuvědomělá „podvědomá přírodní estetika“ sedí v zátylku environmentalistických hnutí jako poháněč na zkroceném slonovi – je mimo úhel jeho pohledu, ale zároveň i tím, co jej vlastně řídí. Mimopraktické nadšení živými tvory stojí samozřejmě i za drtivou většinou rozhodnutí pro studium biologie. Ti plži (motýli, langušky, vztavače, řasy) jsou prostě zcela neodolatelní a pro jejich výzkum je třeba žít – málokdo se pro studium rozhoduje s vidinou lukrativního místa u farmaceutického koncernu, byť praktické výsledky bývají většinou právě takovéto. Proč nás vlastně živá příroda bere za srdce i tam, kde to nemá nijaký „biologický“ význam? Radost při spatření oblíbeného pokrmu, sexuálních partnerů či malých mimin je zajisté z tohoto kadlubu, ale co ty ostatní? Šetrně redukcionistické poznání odlehklých záhybů lidských duší je programem psychologie jungovského typu, a nejlepším naplněním Jungova odkazu je nikoli okomentování kritického vydání jeho sebraných spisů, ale pokud možno nepředpojatý přístup k člověku a jeho světu, kde hrají živé organismy, jejich společenství i celé krajiny zcela klíčovou roli.

Prvním obeznáním terénu je vždy historické zmapování tématu, činnost, která se poněkud tolerovala i za dob pro naši intelektuální atmosféru nejhorších. U nás je jakž takž známa jen „kontinentální“ větev přírodní estetiky od Rousseaua přes německé preromantiky a romantiky dále, ale zejména její britská větev, v knize zevrubně pojednaná, je neobyčejně zajímavá. Nadchly mne i pasáže o holandské umělé krajině a přírodně estetických východiscích Dálného východu, snad i proto, že jsem měl možnost obé v praxi na „vlastní kůži“ delší dobu zažívat. Kniha je pro českého čtenáře velmi přínosná jako učební

i obecně vzdělávací text o tématu, které u nás nebylo dosud souborněji zpracováno. Přeji proto autorovi hodně úspěchů v tomto oboru intelektuální činnosti s nadějí, že spis, který leží před vámi a je jeho první zcela samostatnou knihou (druhou v koautorství), jistě najde další pokračování.

V Praze, 27. srpna 2004

Stanislav Komárek